

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียน
ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
มหาสารคาม เขต 3*

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF SCHOOL CURRICULUM USING
PARTICIPATORY FOR SCHOOLS TO EXPAND EDUCATIONAL
OPPORTUNITIES UNDER THE OFFICE OF MAHA SARAKHAM
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 3

ยุทธชัย ราชดา¹, สุวัฒน์ จุลสุวรรณ²

Yuttachai Ratchada¹, Suwat Junsuwan²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education, Mahasarakham University^{1,2}

Email : 64010581042@msu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร และครู จำนวน 242 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.80-1.00 มีค่าอำนาจจำแนก 0.58-0.74 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.96 ระยะที่ 2 การประเมินแนวทาง โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินแนวทาง จำนวน 5 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการกำกับดูแลคุณภาพ มีความต้องการจำเป็นในการดำเนินการมากที่สุด 2. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ จำนวน 4 ด้าน 39 แนวทาง โดยผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า แนวทางการพัฒนา มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : หลักสูตร; การมีส่วนร่วม; โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this research were to develop a participatory curriculum development approach for schools to expand educational opportunities. The research was divided into 2 phases: phase 1: basic data study; The sample group consisted of administrators and teachers of 242 people. The instrument used was a questionnaire with an Index of Concordance (IOC) of 0.80-1.00, a discriminating power of 0.58-0.74, and a confidence of 0.96. The group of informants includes experts. There was 5 people assessing the approach. Statistics used in data analysis was frequency, percentage, mean, standard deviation and the required index value.

The results are as followed: 1. The current state of educational institution curriculum development using participation for schools to expand educational opportunities. Overall, it was at a high level. for desirable condition Overall, it was at the highest level. and quality supervision There is a need to perform the most 2. The educational curriculum development guideline using participation for schools to expand educational opportunities consists of 5 components, 4 aspects, 39 approaches. is appropriate and feasible at the highest level.

Keywords : Curriculum; Participatory; Schools to expand educational opportunities

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ให้มีความเจริญงอกงามทั้งทางด้านสติปัญญา ความรู้ คุณธรรม ความดีงามในจิตใจ มีความสามารถที่จะทำงาน และคิดวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง สามารถเรียนรู้ แสวงหาความรู้ ใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ มีสุขภาพร่างกายและจิตใจสมบูรณ์แข็งแรง ประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข สามารถปรับตัวได้ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับ แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ที่มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และปฏิรูประบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สามารถรองรับความหลากหลายของการจัดการศึกษาและตอบโจทย์การพัฒนาของโลกอนาคต โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนทุกกลุ่มวัยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน มีทักษะที่จำเป็นของโลกอนาคต สามารถแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีวินัย มีนิสัยใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และเป็นพลเมืองที่รู้สิทธิและหน้าที่มีความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะ มีความรักและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย โดยมีขอบเขตครอบคลุมทั้งการสร้างโอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยไปจนถึงระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสู่การเรียนรู้ฐานสมรรถนะ เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 (คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา, 2564) ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตร เพื่อทักษะสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 การสร้างและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้มีวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ อุปกรณ์การเรียนการ

สอนและการวัดประเมินผลการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นความรู้โดยบูรณาการเนื้อหาสาระเชิงสหวิทยาการของวิชาแกนหลัก และบูรณาการความรู้เกี่ยวกับโลก การเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ การเป็นพลเมืองดี ความรู้ด้านสุขภาพ ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเข้าไปในเนื้อหาสาระวิชา และมุ่งเน้นทักษะสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี มุ่งเน้นทักษะชีวิตและอาชีพ มีความรู้ในเนื้อหาวิชาและอาชีพ และการบูรณาการนวัตกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งบทบาทของผู้ปกครอง ชุมชน ที่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน และมีการนำผลการประเมินหลักสูตร มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อนำผลไปพัฒนาคุณภาพของครูและนักเรียนต่อไป (สุทธิวรรณ ตันติธรรมาวงศ์, 2560)

หลักสูตรระดับสถานศึกษามีทั้งในระดับปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับการจัดการศึกษาหลักสูตรระดับสถานศึกษา ทั้งหลักสูตรปฐมวัย พุทธศักราช 2560 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ถือเป็นเอกสารที่สถานศึกษาต้องจัดให้มีและใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ได้มาตรฐานมากที่สุด ประกอบด้วย 1) หลักสูตรปฐมวัย พุทธศักราช 2560 2) Early childhood Curriculum B.E. 2560 3) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 4) Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 5) ตัวชี้วัดและสาระแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) 6) ตัวชี้วัดและสาระแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) 7) ตัวชี้วัดและสาระแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นแนวทางหนึ่งในการที่จะพัฒนาและเพิ่มพูนความรู้พื้นฐานของประชาชนให้สูงขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทย โดยจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาได้มีโอกาสศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ส่งเสริม สนับสนุน ภารกิจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 6,970 แห่งทั่วประเทศ โดยเพิ่มโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา และผู้เรียนที่มีความจำเป็นพิเศษ เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาและผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ สอดคล้องกับวาระเร่งด่วน (Quick Win) วาระที่ 5 ในด้านการพัฒนาทักษะอาชีพ โดยส่งเสริมการจัดการศึกษาที่เน้นพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างอาชีพและรายได้ที่เหมาะสม และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

อย่างไรก็ตามจากผลการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (Programme for International Student Assessment หรือ PISA) ในปี 2561 พบว่า นักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ย

ด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD เมื่อเปรียบเทียบผลการประเมิน PISA 2015 กับ PISA 2018 พบว่า ด้านการอ่านมีคะแนนลดลงประมาณ 16 คะแนน ส่วนด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์มีคะแนนเพิ่มขึ้นประมาณ 3 คะแนน และ 4 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งในการทดสอบทางสถิติถือว่าด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเมื่อเทียบกับรอบการประเมินที่ผ่านมา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ซึ่งผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายใต้สถานการณ์ COVID -19 (รวมถึงสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดสอนในระดับการศึกษาปฐมวัย) ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ของสถานศึกษาที่เปิดสอน การศึกษาปฐมวัย เมื่อวิเคราะห์ผลการประเมินสถานศึกษา จำนวน 10,926 แห่ง จำแนกตามรายมาตรฐาน พบว่า มาตรฐานที่ 1 ส่วนใหญ่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 94.87 รองลงมา คือ ระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 4.58 และระดับปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 0.55 มาตรฐานที่ 2 ส่วนใหญ่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 97.30 รองลงมา คือ ระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 2.22 และระดับปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 0.48 มาตรฐานที่ 3 ส่วนใหญ่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 95.95 รองลงมา คือ ระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 3.12 และระดับปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 0.93 ส่วนสถานศึกษาที่เปิดสอนเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ไม่มีระดับชั้นอนุบาล) เมื่อวิเคราะห์ผลการประเมินสถานศึกษา จำนวน 11,969 แห่ง จำแนกตามรายมาตรฐาน พบว่า มาตรฐานที่ 1 ส่วนใหญ่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 95.76 รองลงมา คือ ระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 3.80 และระดับปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 0.44 มาตรฐานที่ 2 ส่วนใหญ่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 97.70 รองลงมา คือ ระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 1.94 และระดับปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 0.36 มาตรฐานที่ 3 ส่วนใหญ่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 97.15 รองลงมา คือ ระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 2.39 และระดับปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 0.46 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2565) สอดคล้องกับการศึกษาของ จิราธิรัตน์ กระจำจิติ (2563) พบว่า ครูผู้สอนของโรงเรียนขยายโอกาสยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการบริหารงานวิชาการ การพัฒนาหลักสูตรขาดความต่อเนื่องควรปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน สอดคล้องกับรายงานผลการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่า คุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2560 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติ ส่วนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2560 มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมลดลง เมื่อพิจารณารายกลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีคะแนนสูงขึ้นคือ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระที่ลดลง คือ กลุ่มสาระภาษาไทยและกลุ่มสาระภาษาอังกฤษ เมื่อเปรียบเทียบกับ ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ภาพรวมลดลงทุกกลุ่มสาระ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3, 2562) เนื่องจากสถานศึกษาส่วนใหญ่มุ่งเน้นรับการประเมินมากกว่าการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน โดยในการประเมินผลการปฏิบัติงานแต่ละครั้งผู้บังคับบัญชาไม่ได้สะท้อนข้อดีของผู้ใต้บังคับบัญชา ขาดการมีส่วนร่วมของบุคลากรในระดับผู้ปฏิบัติ และยังไม่ให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติจริง และที่สำคัญสถานศึกษาขาดการประสานงานและการบริหารจัดการระหว่างกลุ่มในด้านวิชาการ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3, 2563)

จากสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจในปัญหาด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และได้ทำการศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในสถานศึกษาจากเอกสาร ตำรา ผลงาน วิจัย และข้อเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาจากนักวิชาการ นักการศึกษา ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า สาเหตุและปัญหาสำคัญที่ควรได้รับการพิจารณาเพื่อนำไปสู่การวิจัยครั้งนี้ คือ การบริหารงานในโรงเรียนยังขาดภาวะผู้นำทางวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ขาดการปฏิบัติการขับเคลื่อนภารกิจ และขอบข่ายงานวิชาการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ขาดการพัฒนาบุคลากรวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และขาดกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นเหตุให้ผลผลิตจากสถานศึกษาด้อยคุณภาพ ไม่สนองความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องชุมชน ดังนั้น ในฐานะที่ผู้วิจัยมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจึงสนใจที่จะใช้การมีส่วนร่วมมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยมีความมุ่งหวังเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ให้มีประสิทธิภาพ และเพื่อเป็นแนวทางในด้านที่จะทำให้ได้ผลผลิตทางการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการและความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้ใช้บริการทางการศึกษาได้ รับประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

2.2 เพื่อออกแบบ สร้างและประเมินแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบสภาพการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ที่เห็นถึงสภาพของการดำเนินเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรในปัจจุบัน แล้วนำไปเป็นข้อมูลในการพิจารณาการยกระดับการพัฒนาหลักสูตร

3.2 ได้ทราบความต้องการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ที่เห็นถึงความคาดหวังในการพัฒนาหลักสูตรของผู้ปฏิบัติงาน แล้วนำมาใช้ในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตร

3.3 ได้ทราบความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ที่เห็นถึงความแตกต่างระหว่างการปฏิบัติงาน และความคาดหวังของผู้ปฏิบัติใน

การพัฒนาหลักสูตร ซึ่งจะนำมาใช้ในการศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาหลักสูตรจากสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี

3.4 ได้แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ที่สามารถนำไปพัฒนาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาให้มีคุณภาพ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้ คือ

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 242 คน โดยดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert Type) เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามแต่ละข้ออยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.58-0.74 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแจกแบบสอบถามผ่าน Google form และรับข้อมูลจนครบ 242 ฉบับ แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปจัดกระทำและวิเคราะห์เพื่อหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเทคนิควิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น โดยใช้สูตร Priority Needs Index (PNI(modified))

ระยะที่ 2 การออกแบบ สร้างและประเมินแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เป็นการศึกษาดูงานจากโรงเรียนจำนวน 3 โรงเรียน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้างานวิชาการ โรงเรียนละ 2 คน จำนวน 3 โรงเรียน รวมจำนวน 6 คน โดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลคือการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการดำเนินการในขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบ สร้างและประเมินแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาที่ผ่านมา นำมาใช้ออกแบบ สร้างและประเมินแนวทาง กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนาแนวทางการพัฒนาหลักสูตร

สถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 สภาพปัจจุบันของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ รองลงมาคือ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รองลงมาคือ ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา และลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วม โดยรวมและรายด้าน พบว่า ด้านการกำกับดูแลคุณภาพ มีความต้องการจำเป็นในการดำเนินการมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา และด้านที่มีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด คือ ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) ของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วม โดยรวมและรายด้าน

รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{Modified}$	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
1. ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา	4.38	0.73	มาก	4.50	0.71	มาก	0.027	2
2. ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	4.46	0.74	มาก	4.57	0.63	มากที่สุด	0.025	3
3. ด้านการนำหลักสูตรไปใช้	4.47	0.74	มาก	4.55	0.61	มากที่สุด	0.018	4
4. ด้านการกำกับดูแลคุณภาพ	4.40	0.80	มาก	4.53	0.69	มากที่สุด	0.030	1
เฉลี่ยรวม	4.43	0.75	มาก	4.54	0.66	มากที่สุด	0.025	

5.2 แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) กลไกการดำเนินงาน 4) แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วม จำนวน 4 ด้าน 39 แนวทาง ดังนี้ 4.1) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา จำนวน 6 แนวทาง 4.2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 10 แนวทาง 4.3) การนำหลักสูตรไปใช้ จำนวน 14 แนวทาง และ 4.4) การกำกับดูแลคุณภาพ จำนวน 9 แนวทาง และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาตามรายการประเมิน พบว่า จุดมุ่งหมาย และเงื่อนไขความสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ หลักการ กลไกการดำเนินงาน และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วม ส่วนภาพรวมความเป็นไปได้ของแนวทาง อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาตามรายการประเมิน พบว่า หลักการ จุดมุ่งหมาย และเงื่อนไขความสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ กลไกการดำเนินงาน และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วม

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

6.1.1 จากผลการศึกษาที่พบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ รองลงมาคือ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ สถานศึกษามีภารกิจหลักในการจัดการศึกษา ซึ่งการบริหารวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญของสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับกระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นตั้งแต่การกำหนดนโยบายการวางแผนการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนตลอดจนการประเมินผลการสอนเพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการศึกษาการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ งานการควบคุมดูแลหลักสูตร การสอน การฝึกอบรมครู การนิเทศการศึกษา การเผยแพร่งานวิชาการ การวัดผลการศึกษา การศึกษาวิจัย การประเมินมาตรฐานสถานศึกษา เพื่อปรับปรุงคุณภาพ และประสิทธิภาพของสถานศึกษา (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553) และสอดคล้องกับการวิจัยของ กรรณิกา จันสายทอง (2561) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอกำแพงเพชร เขต 1 พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาระดับปฐมวัยสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอกำแพงเพชร เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการ

พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ด้านการพัฒนา สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และด้านการนิเทศภายใน สถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

6.1.2 จากผลการศึกษาที่พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รองลงมา คือ ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการเตรียมความพร้อมของ สถานศึกษา เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา และผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ สอดคล้องกับวาระเร่งด่วน (Quick Win) วาระที่ 5 ในด้านการ พัฒนาทักษะอาชีพ โดยส่งเสริมการจัดการศึกษาที่เน้นพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียน เพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิต สร้างอาชีพและรายได้ที่เหมาะสม และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเรื่องการ พัฒนาทักษะอาชีพ โดยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเสริมทักษะอาชีพ เป็นการส่งเสริมให้โรงเรียน ขยายโอกาสได้เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) สอดคล้องกับการวิจัยของ ชัยยุทธ บุญเต็ม (2564) ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม ในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลย์มังสาหาร สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ค่าดัชนี PNI เท่ากับ 0.76 โดยเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และผลกระทบ 2. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและดำเนินการ 3. การมี ส่วนร่วมในการวางแผน 4. การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ 5. การมีส่วนร่วมในการติดตามและ ประเมินผล

6.1.3 จากผลการวิจัยที่พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วม โดยรวมและรายด้าน พบว่า ด้านการกำกับดูแลคุณภาพ มีความ ต้องการจำเป็นในการดำเนินการมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา และด้านที่มีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด คือ ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ ใน การดำเนินงานทางวิชาการของสถานศึกษา โดยเฉพาะทางด้านหลักสูตรสถานศึกษา การกำกับดูแล คุณภาพมีความสำคัญอย่างยิ่ง ด้วยเป็นจุดมุ่งหมายของการศึกษา การบริหารงานวิชาการ ได้แก่ งาน การควบคุมดูแลหลักสูตรการสอน การฝึกอบรมครู การนิเทศการศึกษา การเผยแพร่งานวิชาการ การ วัดผลการศึกษา การศึกษาวิจัย การประเมินมาตรฐานสถานศึกษา เพื่อปรับปรุงคุณภาพ และ ประสิทธิภาพของสถานศึกษา รวมทั้งการพัฒนาหลักสูตร ควรยึดหลักแห่งประสิทธิผล (Effectiveness) ผลผลิตได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้นั้นคือ นักเรียนนักศึกษาที่มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมี ความรู้ความสามารถทักษะคุณภาพ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553) ซึ่งสถานศึกษาจะต้องมีการนำ หลักสูตรไปใช้อย่างมีระบบ เริ่มจากการจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร การบริการวัสดุหลักสูตรและสิ่ง อำนวยความสะดวกในการนำหลักสูตรไปใช้ และดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ส่วนชั้น

สุดท้ายต้องติดตามประเมินผล การนำหลักสูตรไปใช้ ดำเนินการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร การติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญ ที่จะทำให้หลักสูตรที่สร้างขึ้นบรรลุผลตามจุดหมาย และเป็นกระบวนการที่ต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่าย และที่สำคัญที่สุดคือครูผู้สอน (วาริรัตน์ แก้วอุไร, 2564) ซึ่งจะต้องมีการกำกับดูแลให้มีคุณภาพในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน สอดคล้องกับการวิจัยของ จิรฐิติกาล บุญอินทร์ (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 พบว่า สภาพ ปัญหา และความต้องการการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ในด้านสภาพโดยรวมมีสภาพการปฏิบัติระดับน้อย ด้านปัญหาโดยภาพรวมมีปัญหาในระดับมาก และความต้องการโดยภาพรวมมีความต้องการระดับมาก

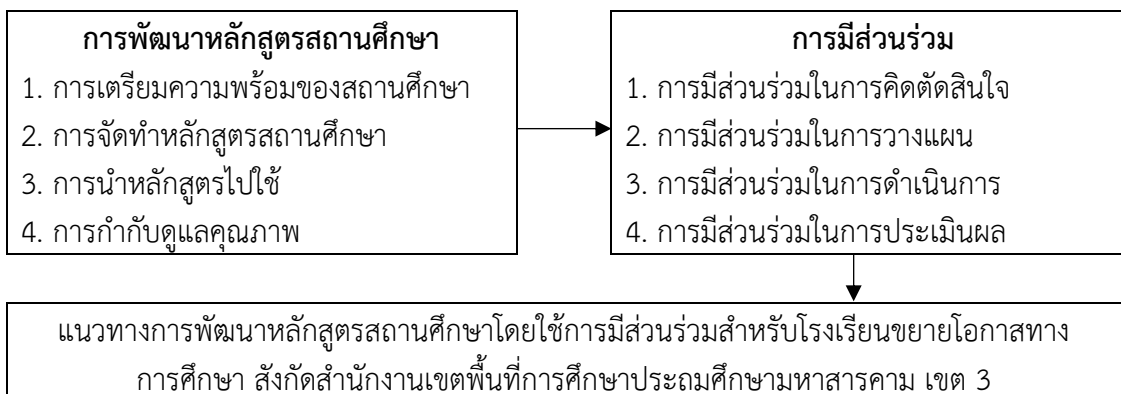
6.2 จากผลการศึกษาที่พบว่า แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วม สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) กลไกการดำเนินงาน 4) แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วม จำนวน 4 ด้าน 39 แนวทาง ดังนี้ 4.1) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา จำนวน 6 แนวทาง 4.2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 10 แนวทาง 4.3) การนำหลักสูตรไปใช้ จำนวน 14 แนวทาง และ 4.4) การกำกับดูแลคุณภาพ จำนวน 9 แนวทาง และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาตามรายการประเมิน พบว่า จุดมุ่งหมาย และเงื่อนไขความสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ หลักการ กลไกการดำเนินงาน และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วม ส่วนภาพรวมความเป็นไปได้ของแนวทาง อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาตามรายการประเมิน พบว่า หลักการ จุดมุ่งหมาย และเงื่อนไขความสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ กลไกการดำเนินงาน และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วม เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ แนวทางที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศจากสถานศึกษาที่มีความโดดเด่นในการจัดการศึกษา แล้วนำมาจัดทำให้แบบอย่างในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อที่จะใช้เป็นแนวทางในการทำซ้ำหรือเลียนแบบ เป็นหลักการหรือแนวคิดและเป็นชุดของปัจจัยรวมทั้งตัวแปรที่มีความหมายซึ่งสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน (Good, 1973) เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดคุณภาพดีขึ้นกว่าเดิม (สนธยา พลศรี, 2547) ดังนั้นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรมีความจำเป็นต่อการทำให้การปฏิรูปการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารควรได้รับการพัฒนาให้สามารถมีภาวะผู้นำและบุคลิกภาพประชาธิปไตยมาเอื้อต่อการทำงานของคุณครู ให้ครูมีเสรีภาพในการคิดมีโอกาสนำเสนอคุณภาพของผลงาน รวมทั้งการนำศักยภาพในการนำหลักสูตรไปใช้ในการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในวิชาที่สอน สามารถพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจความต้องการและระดับพัฒนาของนักเรียนด้วยเทคนิควิธีที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และมีเจตคติที่ดีต่อการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลจริง (กรมวิชาการ, 2542) โดยได้หลักสูตรมีองค์ประกอบที่เหมาะสมครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สอดคล้องกับการวิจัยของ คงคา วงศ์อำมาตย์ (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ได้แก่ การส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรการศึกษาตามสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การดำเนินการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลายผู้บริหารและคณะครูต้องมีการทำวิจัยอย่างน้อยปีละ 1 เรื่องและมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาสื่อ นวัตกรรมทางการศึกษาอยู่เสมอ จัดให้มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกอย่างเพียงพอ มีการนิเทศภายใน โดยผู้บริหารและคณะครูอย่างสม่ำเสมอโดยใช้กระบวนการ PDCA ในการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ และมีแผนงานการดำเนินโครงการต่าง ๆ ของสถานศึกษาที่เน้นการให้ความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชนและผู้ปกครอง สอดคล้องกับการวิจัยของจิรัฐติกา บุญอินทร์ (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิบูลย์ เขต 2 พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิบูลย์ เขต 2 ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ พบว่าอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการวิจัยของ จิรวรรณ รินทรา (2561) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรสถานศึกษาในอำเภอสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิบูลย์ เขต 2 พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรสถานศึกษาในอำเภอสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิบูลย์ เขต 1 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม คือ เชิญผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย วิทยากร ผู้เชี่ยวชาญ มาร่วมกันประเมินผล การจัดทำหลักสูตร วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้สอดคล้องกับสภาพ หลักสูตรท้องถิ่น และความต้องการของชุมชน โดยทำประชาคมท้องถิ่นเพื่อจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นผู้บริหารและครูร่วมกันวิเคราะห์ประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง 2) ด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม คือ แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามนิเทศและประเมินผลการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศการเรียนการสอนเพื่อช่วยเหลือครูและบุคลากรจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือและสร้างเครือข่ายในการจัดการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตลอดจนส่งเสริมครูให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจความถนัดของผู้เรียน 3) ด้านการวัดผลประเมินผล และการโอนผลการเรียน มีแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม คือ ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลและการโอนผลการเรียนให้มีความสอดคล้องกับต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และจัดประชุมชี้แจงเกี่ยวกับนโยบายเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล และการโอนผลการเรียนแก่ และร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากการวัดผลประเมินผลและการโอนผลการเรียน เพื่อให้ครูสามารถดำเนินงานตามนโยบายได้อย่างถูกต้อง 4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม คือ สร้างความตระหนักให้ครูเห็นประโยชน์ของการทำวิจัยเพื่อพัฒนางานวิชาการในชั้นเรียนโดยส่งเสริมให้ครูได้ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยเพื่อพัฒนางานวิชาการ ทำวิจัยในชั้นเรียน และทำเอกสารในชั้นเรียนให้มีความครบถ้วน โดยกำกับติดตามและประเมินประสิทธิภาพของการทำ และจัดทำคู่มือการวิจัยเพื่อการเรียนการสอน 5) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี มี

แนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม คือ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ เพราะทำให้ครูผู้สอนสามารถสอนได้เร็ว ถูกต้องแม่นยำ ใช้เวลาสั้นลง มีความเข้าใจประเภทคุณสมบัติและวิธีการใช้สื่อการเรียนการสอนแต่ละชนิด สามารถผลิต พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี การเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน สามารถเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน และมีความเหมาะสมต่อวัยของผู้เรียนรู้ 6) ด้านการนิเทศภายใน มีแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม คือ ร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการในการปฏิบัติงานติดตามและให้คำแนะนำในการปฏิบัติหน้าที่ โดยกำหนดปฏิทินการนิเทศให้ชัดเจน และจัดทำแบบการนิเทศภายในซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการนิเทศ โดยมีการจัดประชุมบุคลากรผู้รับผิดชอบ ดำเนินการสรุปผลการแนะนำ กำกับ ติดตามการนิเทศภายในสม่ำเสมอและต่อเนื่อง 7) ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม คือ แต่งตั้งคณะกรรมการภายในโรงเรียนเพื่อประเมินตนเองเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยจัดประชุมเพื่อกำหนดมาตรฐานโรงเรียน และตัวชี้วัดลงสู่โครงการให้ตรงและสอดคล้องกับกิจกรรมที่ปฏิบัติในแต่ละโครงการ อีกทั้งยังร่วมกันกำหนดแนวทางติดตามและตรวจสอบการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ วิธีการประเมิน และเครื่องมือประเมินได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

7. องค์ความรู้ใหม่

สถานศึกษา สามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งเป็นการจัดทำแนวทางและเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษา โดยการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การนำหลักสูตรไปใช้ การกำกับดูแลคุณภาพ สำหรับการกำหนดทิศทางการเรียนการสอนให้เป็นไปตามความมุ่งหมาย นำนโยบายทางการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ โดยการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานของสถานศึกษาในฐานะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ร่วมเป็นคณะกรรมการโรงเรียนร่วมจัดกิจกรรมทางการศึกษา ในการมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา แสดงให้เห็นว่า ครูควรได้รับการพัฒนาด้านการจัดทำหลักสูตรให้มีความหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงควรจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาครูด้านการส่งเสริมศักยภาพในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จัดให้มีทีมที่ปรึกษาให้การแนะนำ

8.1.2 จากผลการศึกษาที่พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วม โดยรวมและรายด้าน พบว่า ด้านการกำกับดูแลคุณภาพ มีความต้องการจำเป็นในการดำเนินการมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา และด้านที่มีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด คือ ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ แสดงให้เห็นว่า การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษายังขาดการกำกับดูแลคุณภาพ ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมอบจัดทำแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยกำหนดให้มีการกำกับดูแลคุณภาพของหลักสูตร โดยการตรวจสอบคุณภาพตั้งแต่ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียน กลุ่มโรงเรียน จนถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้การสนับสนุน ส่งเสริมการปฏิบัติงานของครูในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนอย่างแท้จริง

8.2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมไปปรับประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดผลอย่างชัดเจน

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนางานตามฝ่ายงานต่าง ๆ ของสถานศึกษา โดยใช้การมีส่วนร่วมจากกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่หลากหลายขึ้น

8.3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมให้ประสบผลสำเร็จ

8.3.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมในสถานศึกษาทุกระดับ

9. บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2542). **กระบวนการเรียนรู้และยุทธศาสตร์การเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมนเนจเม้นท์.
- กรณีกา จันสายทอง. (2561). **แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). **แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560**. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). **FOCUS ประเด็นจาก PISA**. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ.
- คงคา วงศ์อำมาตย์. (2559). **การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา. (2564). **แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง)**. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- จิรัฐติกาล บุญอินทร์. (2561). **การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- จิรารัตน์ กระจ่างดี. (2563). **การศึกษากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน**. การค้นคว้าอิสระปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- จิราวรรณ รินทรา. (2561). **แนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรสถานศึกษาในอำเภอสว่างมั่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). **การบริหารงานวิชาการ**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริม.

- สนธยา พลศรี. (2547). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. (2563). **รายงานผลการดำเนินงานประจำปีการศึกษา 2563**. มหาสารคาม : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). **การส่งเสริม สนับสนุน ภารกิจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในระดับชั้น ม.1-3 ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2564. จาก <https://www.obec.go.th/archives/482970>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564**. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2565). **รายงานประจำปี 2564**. กรุงเทพฯ : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- สุทธิวรรณ ตันตริจนาวงศ์. (2560). **ทิศทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21**. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ **Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร**. 10(2). 2843-2854.
- Good, C. V. (1973). **Dictionary of Education**. 3rd ed. New York: McGraw-Hill.